

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE DREPT ȘI ȘTIINȚE SOCIALE
ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN ȘTIINȚE SOCIO-UMANE
DOMENIUL: SOCIOLOGIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

DEZVOLTARE SOCIALĂ ȘI EDUCAȚIE

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. ADRIAN GORUN

DOCTORAND:
VIDUVA M. ANDREEA – MIHAELA

CRAIOVA
2015

CUPRINS

CUPRINS TEZ DOCTORAT	3.
INTRODUCERE.....	5
STRUCTURA LUCRĂRII PE CAPITOLE	6
APRECIERI ȘI CONCLUZII FINALE	23
BIBLIOGRAFIE	28

Cuprins teză de doctorat

INTRODUCERE

.....

CAP.1: REPERE CONCEPTUALE

- 1.1. Dezvoltarea socială , dezvoltarea comunitară , dezvoltarea umană , dezvoltarea durabilă , ecodezvoltare, globalizare, societatea cunoașterii
- 1.2. Educație
- 1.3. Teoriile dezvoltării

.....

CAP.2: DEZVOLTARE SOCIALĂ ȘI GLOBALIZARE. EDUCAȚIA ÎN ERA GLOBALIZĂRII

- 2.1. Modernizare – modernitate – educație
- 2.2. Impactul globalizării asupra dezvoltării sociale. Marea Ruptură și consecințele ei
- 2.3. Capitalul social și valorile educației în modernitatea târzie
- 2.4. Crizele modernității târzii: criza educației și criza culturii
- 2.5. Idealul social și idealul educațional azi

.....

CAP.3: PERSPECTIVE SOCIOLOGICE ASUPRA EDUCAȚIEI ȘI SISTEMULUI EDUCAȚIONAL

- 3.1. Sistemul social, sistemul educațional și sistemul de învățământ
- 3.2. Structuri și funcții ale sistemului educațional
- 3.3. Educația ca proces
- 3.4. Politica educațională – sursă a dezvoltării sociale

.....

CAP.4: EDUCAȚIA ȘI MASS-MEDIA

- 4.1. Noua structură a presei educaționale azi
- 4.2. Rolul culturii și educației în formarea tinerei generații. Situația tinerilor din România
- 4.3. Rolul educației în dezvoltarea umană și dezvoltarea socială

.....

CAP.5: STUDIU DE CAZ: OCUL INVOLUTIV AL CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN GORJ, POST 1989

5.1. Indicatori privind nivelul educației

5.2. Indicatori privind starea educației

5.3. Indicatori privind validarea conținuturilor educației formale

5.4. Indicatori privind valorizarea/devalorizarea capitalului social

.....

CONTRIBUȚII PROPRII, LIMITE ALE STUDIULUI ȘI DIRECȚII DE CERCETARE ULTERIOARE. CONCLUZII ȘI PROPUNERI.

ANEXE

- 1. Chestionar privind validarea conținuturilor educației formale – adresat elevilor**
- 2. Chestionar privind validarea conținuturilor educației formale – adresat părinților**
- 3. Chestionar privind validarea conținuturilor educației formale – adresat cadrelor didactice**
- 4. Chestionar privind valorizarea/devalorizarea capitalului social – adresat tinerilor elevilor**
- 5. Răspunsurile chestionarelor privind validarea conținuturilor educației formale**
- 6. Răspunsurile chestionarului privind valorizarea/devalorizarea capitalului social**

BIBLIOGRAFIE

REZUMAT

CURRICULUM VITAE

LISTA LUCRĂRILOR

INTRODUCERE

În studierea dezvoltării sociale și educației, o multitudine de aspecte trebuie clarificate, începând tocmai de la aceste două concepte, subiecte de preocupare pentru mulți sociologi, dat fiind contextul socio-economic ce caracterizează societatea contemporană, pentru că, ulterior, în demersul nostru științific, să reușim să identificăm care este raportul ce se stabilește între educație și dezvoltarea socială. Aceste două concepte, deși au fost și sunt din ce în ce mai dezbătute astăzi, au fost analizate separat, rareori aducându-se în discuție sintagma «dezvoltare socială și educație».

Prin subiectul abordat, teza de doctorat răspunde intereselor de maximă actualitate pentru societatea românească, cum ar fi: educația în contextul societății globalizate, multitudinea de dimensiuni și forme prin care educația se manifestă, dezvoltarea socială, problemele sociale, dezvoltarea comunitară, dezvoltarea umană, dezvoltarea durabilă, capitalul social și educațional, criza educației și criza culturii, idealul social și idealul educațional azi.

Lucrarea examinează corelația dezvoltare socială – educație, insistând pe rolul educației în dezvoltarea socială, dar și pe raportul care se stabilește între starea educației formale și starea capitalului social astăzi.

Astfel, demersul științific își propune clarificarea conceptelor și aspectelor referitoare la educație și dezvoltare socială, analiza stării societății din aceste puncte de vedere, observarea evoluției calității educației în județul Gorj, post 1989, luând în considerare nivelul și starea educației, validarea conținuturilor educației formale, capitalul social din perspectiva valorizării sau devalorizării sale.

Obiectivul principal al cercetării științifice este acela de investigare a corelației dezvoltare socială – educație și a stadiului educației și dezvoltării sociale astăzi, pe de o parte, observarea oculară involutivă a calității educației în județul Gorj, după 1989, pe de altă parte, în teză fiind prezentate atât aspecte generale, bazate pe teorii privind educația și dezvoltarea socială, sociologia educației, cât și aspecte particulare desprinse din studiile de caz realizate.

Lucrarea de doctorat a fost elaborată și structurată printr-o abordare coerentă și pertinentă. În cadrul lucrării sunt individualizate următoarele părți: Cuprins; Introducere;

Stadiul cunoașterii; Contribuții proprii, limite ale studiului și direcții de cercetare ulterioare. Concluzii și propuneri; Bibliografie; Rezumatul tezei de doctorat.

Stadiul cunoașterii domeniului cercetat este reliefat, pe de o parte, de opiniile și argumentele unor sociologi renumiți în domeniul educațional și social, de analiza unor documente oficiale (rapoarte ale Națiunilor Unite, regulamente ale Uniunii Europene, strategii naționale, studii ale Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Băncii Mondiale, Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Rapoarte Naționale ale Dezvoltării Umane), iar pe de altă parte este accentuat de volumul mare de date cu privire la evoluția nivelului și stării educației în județul Gorj, puse la dispoziție de către Direcția Județeană de Statistică Gorj și de interpretările obținute în urma cercetării sociologice de teren.

Astfel, sub aspect metodologic, stadiul cunoașterii domeniului cercetat este divizat în două părți primordiale: *cercetare documentară* referitoare la domeniul analizat și un *studiu de caz* realizat, pe de o parte, în urma culegerii și analizei datelor statistice privind nivelul și starea educației în județul Gorj, iar pe de altă parte ca urmare a interpretării rezultatelor obținute în cadrul anchetelor sociologice pe bază de chestionar desfășurate la nivelul județului.

Cercetarea documentară cuprinde primele 4 capitole, utilizând atât metode calitative și cantitative și având ca sursă principală o bogată literatură de specialitate, lucrări, studii și cercetări consacrate acestui domeniu, apărute atât în țară cât și în străinătate, lucrări de referință din domeniul sociologiei, și nu numai, inclusiv cunoașterea și analiza documentelor oficiale în domeniu.

Studiul de caz – reprezentând ultimul capitol – presupune, pe de o parte, utilizarea metodei statistice în analiza nivelului educației, cât și stării educației în județul Gorj post 1989. Datele utilizate au fost furnizate de către Institutul Național de Statistică, dar și de către Direcția Județeană de Statistică Gorj. Pe de altă parte, în cercetarea sociologică de teren privind analiza validității conținuturilor educației formale în județul Gorj, dar și pentru studiul valorizării / devalorizării capitalului social în județul Gorj, în rândul tinerilor, am optat pentru ancheta sociologică pe bază de chestionar.

STRUCTURA LUCRĂRII PE CAPITOLE

Capitolul 1, „**Repere conceptuale**”, surprinde o analiză a conceptelor de „educație” și „dezvoltare socială”, plecând de la explicația oferită de *Dicționarul explicativ al limbii române*, până la surprinderea acestora din punctul de vedere al unor autori de prestigiu atât

din străinătate: Emil Durkheim, Anthony Giddens, dar și din țară: Cristian Zamfir, Bogdan Voicu, Adrian Gorun, Dumitru Otovescu, Adrian Hatos. Utile au fost și studiile valoroase realizate în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții.

Dezvoltarea socială este privită ca „orientarea unei țări / regiuni / comunități / instituții spre realizarea unei stări dezirabile, stabilită ca obiectiv, printr-un proces planificat în timp, realizat printr-un set de acțiuni conjugate” (Cristian Zamfir, 2006), altfel spus transformarea pozitivă a societății omenești, evoluția vieții oamenilor în societate, a raporturilor acestora în cadrul societății spre o treaptă superioară, parcurgând mai multe etape progresive.

O altă problemă luată în discuție a fost înșelăciunea „motorului” dezvoltării sociale, și anume problemele sociale definite ca „manifestări perturbatoare ale vieții oamenilor dintr-o societate sau dintr-o regiune demografică, impunând o intervenție deliberată pentru soluționarea lor” (Dumitru Otovescu, 2009). S-a realizat o scurtă trecere în revistă a problemelor sociale pregnante, dar și a celor aflate în relație de inter-cauzalitate cu domeniul nostru de interes, cel al educației: omajul, sărăcia, excluziunea socială, inegalitatea anșelor, analfabetismul, subfinanțarea sistemelor educaționale. Rezolvarea problemelor sociale reprezintă premisa pentru dezvoltarea socială a unei comunități.

Într-o altă ordine de idei, concepte precum: dezvoltarea umană, dezvoltarea durabilă, ecodezvoltarea au intrat în sfera preocupărilor multor cercetători. Acestea reprezintă aspecte ce trebuie luate în considerare în analiza relației educație - societate contemporană, întrucât, din punctul nostru de vedere, termenii „umană”, „durabilă”, „ecologică” sunt intrinseci procesului de dezvoltare socială.

Tot aici, un alt lucru ce trebuia evidențiat este modalitatea în care se poate măsura dezvoltarea umană, în mod special prin Indicele de dezvoltare umană (I.D.U.), existând însă și alți indicatori propuși de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.), precum indicele sărăciei umane (I.S.U.) sau indicele disparității între sexe, a căror utilizare a fost aspru criticată de către unii specialiști.

Din punct de vedere sociologic, modul concis în care a fost definit *educația* nu este totuși – considerăm noi – destul de relevant pentru însemnătatea acesteia în cadrul societății: „ansamblu de acțiuni sociale de transmitere a culturii, de generare, organizare și conducere a învățării individuale sau colective” (Cristian Zamfir, Lazăr Vlăscăanu, coord., 1998).

Într-adevăr, concepția sociologică se axează în principal pe necesitatea existenței unui cadru formal și specializat în care să se realizeze transferul de cunoștințe, educația fiind

conceput ca o pregătire sistematică, deosebit de modurile de socializare mai puțin formale, colile fiind „instituțiile sociale în care se desfășoară educația” (Allan G. Johnson, 2007), dar nu trebuie uitate nici funcțiile acestora care îi dau de fapt esența și nici înseși menirea sa de o importanță indispensabilă mai ales în societatea lumii contemporane, așa-numita *societate a cunoașterii*.

Printre încercările de a defini educația, este edificatoare definiția formulată de Adrian Gorun: „educația reprezintă ansamblul relațiilor dinamice dintre actorii cu competențe în formarea inițială și continuă, precum și dintre aceștia și persoanele implicate în propria formare prin mecanisme și acțiuni ordonate și orientate de finalități prestabilite, întemeiate în norme și valori ce se circumscriu idealului educațional promovat de o comunitate/societate” (Adrian Gorun, 2012).

De asemenea, a fost luat în discuție multitudinea de dimensiuni și forme prin care educația se manifestă: *educație formală* (educația instituționalizată care se realizează prin intermediul procesului de învățământ, având la bază un ideal educațional), *informal* (spontan, realizat în urma interacțiunilor sociale: în viața de familie, la locul de muncă, bibliotecă, mass-media etc.), *nonformal* (activități extracuriculare, opționale sau facultative, cu un caracter mai puțin formal, dar cu același rezultat formativ, fiind create chiar instituții educative: case de cultură, clubul elevilor etc., uneori complementare celor de învățământ), dar și conceptul de „*educație permanentă*” care se referă, în esență, la formarea, educarea pe tot parcursul vieții a indivizilor, în sprijinul evoluției societății. Necesitatea unei astfel de educații rezidă în faptul că, datorită creșterii volumului de cunoștințe, accelerării ritmului în care sunt transmise informațiile, evoluția rapidă a științei și tehnologiei ș.a., individul care s-a format în mod clasic nu poate ține pasul cu toate aceste transformări decât prin autoperfecționare.

Totodată, se impunea aducerea în discuție a teoriilor dezvoltării, întrucât identificarea și analiza acestora de către renumiții sociologi stau la baza îmbogățirii și consolidării empirice a sociologiei dezvoltării sociale de astăzi. Sunt, astfel, prezentate punctele de vedere, controversele asupra dezvoltării sociale în sociologia românească, teoriile dezvoltării așa cum au fost ele clasificate de către Alvin J. So, dar și reflecția Clubului de la Roma asupra acestei problematice care, în opinia unor sociologi, oferă o perspectivă globală în ceea ce privește dezvoltarea socială.

Cele mai însemnate modele ale dezvoltării sociale în sociologia românească au privit acest fenomen fie ca proces de modernizare, fie ca suport al identității culturale, dar și ca

sinteză a modernizării și identității culturale. Ansamblul social, istoricul și dota teoretică ale societății românești influențază, în opinia teoreticienilor, modalitățile de dezvoltare socială.

Am pornit de la momentul 1848 întrucât acesta a reprezentat etapa întemeierii gândirii sociologiei românești, paștii fiind considerați fondatorii teoriilor sociologice românești.

Am surprins, astfel, aspecte cu privire la „cum apare societatea românească din perioada 1848-1948 în diagnozele și proiectele de dezvoltare ale sociologilor”: proiectul revoluționar paștist, proiectul neoliberal etatist, proiectul neobișnuit, proiectul poporanist și răsist, autoorganizarea competențelor în cadrul Institutului Social Român, postulatul logic al identității (Constantin Rădulescu-Motru).

De asemenea, am analizat clasificarea realizată de Alvin J. Gouldner cu privire la principalele teorii în paradigma dezvoltării sociale: teoriile modernizării (teoria diferențierii structurale, modernizarea ca fenomen de criză multiplă, teoria agenților dezvoltării, teoria obstacolelor, teoria baricadelor), teoriile dezvoltării dependente, teoriile spiritualiste asupra dezvoltării, teoriile dezvoltării în sistemul mondial modern.

Totodată, o influență marcantă în studiul dezvoltării sub toate aspectele ei a avut-o Clubul de la Roma, o organizație nonprofit care a avut drept obiective constatarea, analiza și în elegerea problemelor cu care se confruntă societățile („problematika mondială”) dintr-o perspectivă globală, holistică, interdisciplinară și încercarea de a formula răspunsuri la acestea, de a oferi soluții pe termen lung care să fie utile decidenților și să-i facă nu numai pe aceștia, dar și omenirea să conștientizeze gravitatea problematicilor supuse dezbaterilor. Modalitatea prin care au ales reprezentanții Clubului să prezinte concluziile a luat forma sesiunilor de comunicare, conferințelor, dar în special Rapoartele către Clubul de la Roma, iar temele luate în discuție erau: dezvoltarea durabilă, educația, sănătatea, mediul înconjurător, valorile, dezvoltarea economică și socială etc.

Capitolul 2, „**Dezvoltare socială și globalizare. Educația în era globalizării**”, vizează abordarea dezvoltării sociale și a educației din perspectiva globalizării. Au fost supuse atenției concepte precum modernitate, modernizare, criza educației, criza culturii, idealul social, idealul educațional. Totodată, am supus dezbaterii aspecte referitoare la capitalul uman, capitalul social, capitalul educațional.

În opinia specialiștilor, conceptul de *modernizare* se identifică cu termenul *dezvoltare*, iar procesul modernizării are la bază schimbarea socială treptată în scopul eliminării decalajelor dintre țările subdezvoltate și țările occidentale considerate model.

Procesul modernizării a condus, în opinia teoreticienilor, la dezvoltarea educației sub diferite aspecte, pornind de la „diferențierea structurală” și structurile specializate despre care vorbea N. J. Smelser, care au produs o externalizare a funcțiilor îndeosebi în sfera educației, socialului și economicului (preluarea funcției educaționale de către școli; apariția altor necesități: dezvoltarea unui sistem educațional de masă mai specializat, specific noilor structuri, apariția unor noi roluri (profesor, elev, student etc.); crearea unor noi profesii, creșterea nivelului decolarizare al populației active, creșterea ponderii lucrătorilor cu o pregătire medie și superioară), până la a discuta despre procesele educaționale ca fiind componente fundamentale ale societății de consum.

Principala trăsătură a *modernității* este considerată astăzi globalizarea sau mondializarea, cum mai este numită. Modernitatea și modernizarea au adus atât avantaje, cât și dezavantaje individului.

Pe de o parte, avantajele sunt de amploare în domeniul cunoașterii, pe de altă parte, toate transformările generate de globalizare creează neconcordanțe între educație și alte sectoare sociale, generând provocări noi în domeniul educației de astăzi.

O problemă care nu putea fi trecut cu vederea în contextul globalizării este cea a *subdezvoltării* și *sărăciei*. De asemenea, analiza *claselor sociale* și a *stratificării sociale* a fost necesară, în opinia noastră, aducându-se, astfel, în discuție *inegalitățile sociale* și efectul educației cu privire la acestea.

Sărăcia este privită de specialiști drept factor cu o influență covârșitoare asupra calității educației. În timp ce unii teoreticieni văd în sistemul educațional chiar o formă de perpetuare a sărăciei, accesul la educație este considerat de mulți analiști un pas primordial în preîntâmpinarea riscului de sărăcie și excluziune socială.

Situație similară se constată și în cazul relației dintre egalitatea oportunităților educaționale și egalitatea oportunităților sociale, unii teoreticieni văzând în educație un mijloc de diminuare a inegalităților sociale, în timp ce alții au infirmat această teorie sau chiar au considerat că înseși educația are tendința să expună și să întărească inegalitățile existente.

Totodată, există un raport de interdependență între structurile sociale și educația formală: indivizii cu un nivel superior de educație se situează în straturi sau clase sociale superioare.

Am pornit discuțiile referitoare la *capitalul social și valorile educației în modernitatea târzie* de la clarificarea conceptelor de capital social și capital uman. Astfel, relațiile care se stabilesc între indivizii unei societăți, relații bazate pe încredere și mutualitate, normele,

regulile și valorile comune ale acestora stabilesc sfera capitalului social, în timp ce capitalul uman este perceput mai mult în sens economic ca ansamblu al capacităților, deprinderilor indivizilor care stau la baza realizării unor venituri.

Capitalul educațional reprezintă o categorie a capitalului social, constituit din normele și valorile informale, acceptate și respectate de membrii colectivității educaționale, drept consecință a încrederii care stă la baza relațiilor dintre aceștia.

Asistăm astăzi la o devalorizare a capitalului social și educațional. Membrii comunității au un grad scăzut de încredere în indivizi sau grupuri din afara familiei, manifestându-se tendința de capital social negativ, a așa-zisului amoralism familial (Banfield, 1958). Încrederea în rolul formator al colii, familiei, bisericii, în instituții și autorități ale statului s-a diminuat excesiv, iar universul valoric s-a decredibilizat.

Idealul social și idealul educațional pot fi explicate ca obiectivele ultime spre care tind în mod lucid și sistematic preocupările în domeniul social și educațional. La baza idealului educațional stă modul colectiv de a concepe rolul, funcțiile, valorile educației.

Problema care se ridică aici este legată de faptul că la nivel individual pot exista valori diferite de cele ale comunității, iar unul dintre rolurile fundamentale ale educației este acela de a compatibiliza aceste valori astfel încât nepotrivirea dintre acestea să nu conducă la dezechilibre cu efecte nocive asupra comunității (ex. neimplicare, nepăsare, înstrăinare etc.) (Adrian Gorun, 2013).

Capitolul 3, **„Perspective sociologice asupra educației și sistemului educațional”**, clarifică problema delimitării sistemului educațional și sistemului de învățământ de sistemul social. Sistemul educațional și sistemul de învățământ sunt intrinseci sistemului social. În societatea contemporană, sistemul educațional include, pe lângă vechile instituții ale familiei, colii și bisericii, numeroase alte instanțe de socializare secundară: organizații profesionale, politice, instituții de artă și cultură etc. Sistemul educațional din cadrul unei societăți este, aadar, mai cuprinzător decât sistemul de învățământ inclus aici, deoarece pe lângă toate nivelurile și tipurile de învățământ, include toate tipurile de educație non-scolară. Toate cele trei tipuri de educație – formală, informală, nonformală – între care nu există o linie de demarcație strict stabilită, dar care se află într-o relație de interdependență – împreună formează sistemul educațional în cadrul căruia cel mai reprezentativ este sistemul de învățământ.

Capitolul continuă cu prezentarea structurilor și funcțiilor sistemului educațional, dezbatând aici cele despre cinci funcții de bază sau scopuri ale educației despre care

sociologii discută astăzi: socializarea, transmiterea culturii, disciplinarea și dezvoltarea personală, selectarea, pregătirea și plasarea indivizilor în societate, schimbarea și dezvoltarea. Sunt luate în considerare și aspectele referitoare la educația ca proces, aceasta fiind caracterizată de continuitate și presupune transformarea individului în funcție de setul de finalități circumscrise idealului educațional al comunității.

Capitolul se finalizează prin prezentarea politicii educaționale ca sursă a dezvoltării sociale. Rolul pe care politicile educaționale îl au în domeniul dezvoltării sociale este de necontestat, întrucât acestea reprezintă cadrul formal prin care educația își îndeplinește menirea sa de a susține dezvoltarea capitalului uman și, implicit, dezvoltarea social durabilă la nivel național. Dar nu întotdeauna acestea s-au dovedit a fi suficiente, existența unor politici sociale și economice care sîvin în sprijinul lor fiind imperativ.

Capitolul 4, „**Educația și mass-media**”, abordează în primul subcapitol noua structură a presei educaționale azi, pornind de la premisa că libertatea de exprimare reprezintă unul dintre atributele democrației, iar mass-media deține atât rolul de informare, cât și de formare a individului.

Pe de o parte, mass-media poate fi un instrument de promovare a finalităților educației, dar pe de altă parte, aceasta a jucat un rol crucial în decredibilizarea educației, scăderea încrederii în instituțiile educaționale și în sistemul educațional. În contextul de senzational, aceasta a scos mereu în evidență aspectele negative, deseori izolate, generalizându-le. Așa cum se poate observa în urma unei monitorizări mai atente a mass-mediei naționale, evenimentele culturale, științifice, activitățile cu caracter educațional nu reprezintă un subiect demn de promovat.

Deseori, activitățile instituțiilor educaționale sunt reflectate în mod tendențios, de cele mai multe ori ca urmare a vendetelor personale existente între conducătorii acestora și reprezentanții mass-media. Se constată tot mai mult un limbaj necivilizat utilizat în expunerea opiniilor și a tirilor, lipsa imparțialității în difuzarea tirilor, metodele ilegale și imorale de obținere a informației.

Cel de-al doilea subcapitol al acestui capitol tratează și domeniul tinerei generații care apare analizat individual relativ târziu, spre deosebire de alte aspecte sociale.

Am pornit de la premisa că există schimbări în viața tinerilor care au produs modificări în status-rolul acestora: de natură economică prin creșterea productivității acestora în comunitate, mișcări sociale privind revendicări pentru satisfacerea unor interese,

extinderea și creșterea rolului educației instituționalizate, recunoașterea unor roluri crescânde ale tinerilor (Dumitru Batâr, 2003).

Analiza situației tinerilor din România, dintr-o perspectivă statistică, a condus la următoarele constatări (*Strategia Națională în domeniul tineretului 2014-2020* a Ministerului Tineretului și Sportului, 2013):

➤ Natalitatea s-a redus drastic în ultimii 25 de ani, fapt ce a condus la o instabilitate sporită la nivelul tuturor sistemelor, inclusiv educațional;

➤ Proporția populației din mediul rural este destul de ridicată (44,9%), și se concentrează în deosebi în aceste zone (7,9% față de 2,6%), în timp ce ponderea persoanelor cu studii superioare era de 23% în mediul urban față de numai 3% în mediul rural.

➤ Populația tânără este din ce în ce mai redusă numeric (de la 32,1% în 2003 la 28,6% în 2012, a tinerilor de 15-34 de ani);

➤ Mai mult de o treime dintre tineri sunt în risc de sărăcie sau excluziune socială, respectiv 40,3%, față de 24,3% în UE-28.

➤ Nivelul ratei de ocupare pentru grupa de vârstă 30-34 de ani este apropiat de nivelul european (77,1% față de 77,5%), pentru toate celelalte grupe de vârstă (15-19, 20-24, 25-29), tinerii situându-se considerabil sub valorile UE-28 (cu 8,4% rata de ocupare, tinerii de 15-19 ani sunt aproximativ la jumătatea nivelului european; 67,5% dintre tinerii români de 25-29 de ani sunt ocupați față de 72,1% dintre tinerii europeni).

➤ Tinerii consideră aspecte problematice ale sistemului de învățământ: insuficiența aplicării unor practici (69%) și insuficiența sau absența activităților derulate în afara colii (67%);

➤ În 2012, 16,8% dintre tinerii din România erau clasificați ca NEET (tineri de 15-24 ani, care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare), față de 13,2% dintre tinerii din UE-27;

➤ Rata de participare pentru toate nivelurile de educație a populației cu vârsta între 15 și 24 de ani este de 55,8%, ceea ce o plasează cu 5,2 puncte procentuale sub nivelul UE-27;

➤ În 2012, rata de pierdere timpurie a colii de către tinerii între 18 și 24 de ani era de 17,4%, în scădere nesemnificativ față de anul anterior;

➤ În 2011, doar 1,6% din totalul populației active a participat la programele de învățare pe tot parcursul vieții față de 8,9% în UE-27; media UE-27 de participare la educație pentru intervalul de vârstă 25-34 era de 15%, în timp ce în România era 4,1%;

➤ Aproximativ 80% dintre tinerii europeni între 15 și 24 de ani utilizează computerul și internetul în fiecare zi, în timp ce în România ponderea este mai scăzută de 50%;

➤ Un sfert dintre tineri spun că nu citesc literatură niciodată; 8% fac acest lucru zilnic; 61% dintre tineri spun că nu merg deloc la teatru, operă, balet sau concerte de muzică clasică, 49% nu merg la cinematograful, iar 48% nu merg la concerte de muzică modernă;

➤ Aproape două treimi dintre tineri, respectiv 64%, fac sport doar de câteva ori pe lună; aproape un tânăru din trei declară că nu face sport deloc;

➤ 17% dintre tineri petrec timp cu prietenii zilnic și 22% se văd cu prietenii de 2-3 ori pe lună;

➤ 29% dintre tineri declară că ar fi dispuși să participe ca voluntari într-o organizație neguvernamentală, precum o asociație sau o fundație; majoritatea dau un răspuns negativ (53%).

Toate aceste date statistice evidențiază problemele puse deja în discuție: capitalul social și educațional este scăzut și prezintă tot mai multe semne de devalorizare.

Considerăm că nu există dezvoltare de niciun fel în absența educației, în schimb lipsa educației sau slaba calitate a acesteia conduc la accentuarea problemelor sociale.

Dar rolul educației în dezvoltarea umană și dezvoltarea socială (analiza acestuia face obiectul subcapitolului 3) este susținut de mai multe argumente pertinente, printre care menționăm următoarele:

➤ educația în contextul societății globalizate, este în măsură să conducă la dezvoltarea continuă a indivizilor (individual sau comunitar) prin rolul său de a transmite cunoștințe și informații calitative (nu cantitative), adaptate noilor cerințe;

➤ educația este în măsură să ofere garanția unei dezvoltări umane și sociale veritabile și perene, cu condiția esențială de a se desfășura pe tot parcursul vieții, fiind unul dintre puținele aspecte prin care indivizii pot să-și atingă potențialul maxim;

➤ educația produce resursele umane calificate necesare performanței prin inovare și cercetare, care numai prin intermediul acesteia pot fi obținute. Educația reprezintă baza pentru clădirea economiei bazate pe cunoaștere, întrucât numai indivizii instruiți vor putea desfășura activități în toate domeniile care vor contribui la bunăstarea cetățenilor (știință, tehnologie, cercetare, dezvoltare). În plus, competențele indivizilor obținute prin educație joacă un rol fundamental în minimalizarea efectelor eventualelor șocuri sau amenințări la care aceștia pot fi supuși;

➤ educația formal prin intermediul procesului de învățământ este una dintre coordonatele esențiale ale dezvoltării sociale, accesul la educație fiind considerat de mulți specialiști ca modalitate cu o însemnătate deosebită în prevenirea riscului de sărăcie, excluziune socială, dar și formă de susținere a incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile;

➤ noul rol al școlii – școala fiind azi nu numai instituție de educație, ci și de formare profesională – este înțeles ca formă de preîntâmpinare a riscului de sărăcie a muncii prin trecerea de la preocupările artisanale la faza automatizării (Ștefan Buzănescu, 2003).

Un argument în plus pentru stabilirea efectului pe care îl are educația în dezvoltarea unei societăți îl reprezintă cercetările privind impactul educației ca factor ce influențează durata omajului și probabilitatea (re)angajării. Astfel, în România, se constată faptul că indivizii cu nivel educațional scăzut au cea mai ridicată probabilitate de a-și pierde locul de muncă și de a intra în omaj, precum și cea mai scăzută probabilitate de angajare.

Pornind de la următoarea ipoteză: cu cât nivelul educației este mai ridicat, cu atât și dezvoltarea socială și umană a colectivității respective este mai ridicată – am luat în discuție cei trei indicatori care compun Indicele de dezvoltare umană despre care aminteam anterior: longevitatea, educația, standardul de viață. În acest sens, am analizat datele privitoare la Produsul Intern Brut pe cap de locuitor (în dolari la paritatea puterii de cumpărare), speranța de viață la naștere, rata de alfabetizare și rata brută de cuprindere în învățământ, în cadrul a 4 regiuni ale României care au cunoscut un grad diferit de dezvoltare, pe parcursul anilor 1998, 1999, 2002, 2004 și 2005 (în cazul acestui ultim an, nu au fost toate datele disponibile): Regiunea Sud – Vest Oltenia, Regiunea Sud – Muntenia, Regiunea Vest și Regiunea București – Ilfov. Concluzia la care am ajuns este aceea că educația influențează gradul de dezvoltare socială și umană al regiunilor: cu cât rata alfabetizării și gradul de cuprindere în învățământ sunt mai ridicate, cu atât regiunea este mai dezvoltată.

În capitolul 5, **Studiu de caz: ocul involutiv al calității educației în Gorj, post 1989**, am pornit de la premisa că educația a suferit un șoc din punctul de vedere al calității, în județul Gorj, după 1989.

Anticipăm că începând cu anul 1990, se creionează adevăratul fenomen de „demistificare” a școlii și, implicit, o scădere a încrederii populației în calitățile școlii ca prim factor al succesului în viață (prin utilizarea termenului școală, vom înțelege sistemul educațional). Preconizăm o evoluție regresivă, în ansamblu, a învățământului românesc din punctul de vedere al nivelului și al stării educației. Numeroasele transformări în cadrul

sistemului educațional românesc, se derea demografic , contextul crizei economico-sociale i-au pus amprenta asupra educației.

Pentru a certifica cele afirmate, am încercat să argumentăm aceste aspecte prin analiza fenomenului pe mai multe dimensiuni. Fiecare dimensiuni îi corespunde câte un obiectiv. De asemenea, pentru fiecare dintre acestea, am procedat la stabilirea indicatorilor urmăriți și identificarea ipotezelor cercetării. Astfel, am urmărit în cercetarea de față următoarele aspecte:

➤ **Dimensiunea I: evoluția nivelului educației gorjene, post 1989;**

Obiectivul I.1.1. Stabilirea aspectelor care alcătuiesc sfera nivelului educației, colectarea datelor și analiza acestora din punct de vedere statistic, observarea evoluției nivelului educației.

Indicatorul I.2.1. Numărul unităților școlare independente;

Indicatorul I.2.2. Infrastructura în învățământ;

Indicatorul I.2.3. Personalul didactic;

Indicatorul I.2.4. Populația școlară ;

Indicatorul I.2.5. Numărul absolvenților.

Ipoteza I.3.1. Nivelul educației, sub aspectul unor indicatori ai săi, suportă o evoluție regresivă în ultimii ani;

Ipoteza I.3.2. Există indicatori ai nivelului educației care au o oarecare creștere în ultimii ani;

➤ **Dimensiunea II: evoluția structurii educației în Gorj, după 1989;**

Obiectivul II.1.1. Determinarea aspectelor care compun structura educației, colectarea datelor și analiza acestora din punct de vedere statistic, observarea evoluției structurii educației

Indicatorul II.2.1. Resursele umane ale sistemului de învățământ;

Indicatorul II.2.2. Participarea la educație și eficiența internă a sistemului de învățământ;

Indicatorul II.2.3. Performanțele școlare;

Indicatorul II.2.4. Rezultate

Ipoteza II.3.1. Starea educației, prin prisma anumitor indicatori, are un trend descendent;

Ipozeza II.3.2. Exist și indicatori privind starea educației în cadrul ciora s-a constat o îmbun t țire a situației;

➤ **Dimensiunea III: validarea conținuturilor educației formale la nivelul județului;**

Obiectivul III.1.1. Identificarea aspectelor care intr în componența conținuturilor educației formale și observarea valid rii acestora în condițiile evalu rii aspectelor stabilite.

Indicatorul III.2.1. Percep ia general asupra educa iei;

Indicatorul III.2.2. Aspecte care pot aduce atingere calit ii în educa ie;

Indicatorul III.2.3. Percepția misiunii școlii ;

Indicatorul III.2.4. Gradul de satisfac ie fa de coal i de climatul educa ional din coal ;

Indicatorul III.2.5. Participarea la educație și rezultate școlare;

Indicatorul III.2.6. Pertinența, calitatea și eficiența curriculumului în ansamblu;

Indicatorul III.2.7. Cuno tințe dobândite de elev, capacit ți și competențe formate;

Indicatorul III.2.8. Prestația didactic a profesorului, în condițiile valorific rii anumitor resurse ale instruirii;

Indicatorul III.2.9. Aspecte rela ionale;

Indicatorul III.2.10. Orientarea colar i profesional a elevilor;

Indicatorul III.2.11. Comportament, recompense, sancțiuni.

Ipozeza III.3.1. Percep ia general asupra educa iei este, în ansamblu, bun , în timp ce gradul de mulțumire al indivizilor din afara sistemului privind activitatea autorit ților publice în domeniul educației este relativ sc zut;

Ipozeza III.3.2. Pot fi identificate mai multe aspecte care pot aduce atingere calit ii în educa ie;

Ipozeza III.3.3. Dacă cunoștințele acumulate în școal au un efect pozitiv asupra comportamentului elevilor, atunci coala are un rol important în formarea acestora;

Ipozeza III.3.4. Gradul de satisfac ie fa de coal i de climatul educa ional din coal este, în general, ridicat;

Ipozeza III.3.5. Dacă mediocritatea este ridicat în rândul elevilor, elevii manifest dezinteres pentru educație, exist i fenomene precum absentismul, elevi care sosesc cu întârziere la coal , perturbarea orelor de c tre elevi, lips de respect a elevilor față de profesori – atunci procesul educațional este afectat;

Ipoteza III.3.6. Dacă procesul educațional se bazează pe transmiterea de cunoștințe într-un mod dominant, elevii sunt implicați în foarte puține activități ca organizatori sau ca participanți, procesul de predare – învățare – evaluare este afectat în mare măsură de probleme precum nerealizarea temelor sau aglomerare informațională, iar uneori opțiunile, CD-urile nu sunt propuse în urma consultării părinților sau eventual a unei motivații adecvate pentru o anumită opțiune a elevilor, atunci relevanța, calitatea și eficiența curriculumului în ansamblu sunt afectate.

Ipoteza III.3.7. Dacă elevii au dobândit cunoștințele transversale în mare măsură, atunci majoritatea elevilor au priceperii și deprinderi formate care îi ajută să progreseze în activitățile de învățare.

Ipoteza III.3.8. În timpul lecțiilor, sunt utilizate mai multe metode de predare, tehnici și activități, însă se insistă pe memorare și reproducere în detrimentul discuțiilor în comun, dezbaterilor sau lucrului în echipă, jocului de rol;

Ipoteza III.3.9. Nu există o colaborare foarte bună între coală și părinți din mai multe cauze (criza de timp, lipsa de la domiciliu a părinților sau chiar lipsa de interes al acestora), iar activitățile părinților în cadrul școlii de rezumă, în cele mai multe cazuri, la ședințele cu părinții și discuții cu profesorii;

Ipoteza III.3.10. Majoritatea elevilor aleg sau sunt îndemnați de părinți să-și continue studiile, iar în alegerea unei școli, familia este cea care influențează foarte mult decizia elevilor, primele criterii luate în considerare fiind: coala este gratuită și este un mediu sigur.

Ipoteza III.3.11. Valorile naționale și sentimentale, principalele valori morale sunt învățate la școală, iar aplicarea unor măsuri serioase ar putea determina schimbarea comportamentului necorespunzător al elevilor.

➤ **Dimensiunea IV: valorizarea / devalorizarea capitalului social în rândul tinerilor gorjeni.**

Obiectivul IV.1.1. Observarea aspectelor care constituie sfera capitalului social; analiza acestuia din perspectiva valorizării / devalorizării sale în județul Gorj

Indicatorul IV.2.1. Percepția asupra problemelor sociale;

Indicatorul IV.2.2. Relațiile;

Indicatorul IV.2.3. Încrederea;

Indicatorul IV.2.4. Universul valoric;

Ipoteza IV.3.1. Tinerii conștientizează existența unor probleme sociale în județul Gorj;

Ipoteza IV.3.2. Conflictele sociale se manifestă astăzi mai pregnant decât în perioada de dinaintea de 1989;

Ipoteza IV.3.3. Tinerii consider că relațiile cu familia sunt cele mai importante;

Ipoteza IV.3.4. Relațiile sociale sunt astăzi mai formale și mai impersonale;

Ipoteza IV.3.5. Tinerii au încredere scăzută în instituții și autorități ale statului;

Ipoteza IV.3.6. Tinerii au un grad scăzut de încredere în indivizi sau grupuri din afara familiei – tendința de capital social negativ (amoralism familial);

Ipoteza IV.3.7. Tinerii consider unele aspecte precum status, bani, relații ca factori importanți pentru reușita în viață ;

Ipoteza IV.3.8. Atașamentul tinerilor față de localitate/vecinătate, simboluri locale, obiceiuri, tradiții nu este foarte ridicat.

Ipoteza IV.3.9. Respingerea anumitor comportamente ilegale, îndoielnice sau imorale nu este foarte puternică în rândul tinerilor.

În cadrul fiecărei dimensiuni, au fost stabilite și ipoteze de lucru specifice.

Metodele de investigare utilizate în studiul de caz au fost: *metoda statistică* (dimensiunea 1 și 2, respectiv subcapitolul 1 și 2) și *ancheta pe bază de chestionar* (dimensiunea 3 și 4, respectiv subcapitolul 3 și 4).

Astfel, *metoda statistică* a fost folosită pentru observarea evoluției nivelului de studii educației în județul Gorj, iar *cercetarea sociologică de teren* a vizat două aspecte considerate relevante pentru domeniul studiat: cercetarea validității conținuturilor educației formale și cercetarea valorizării / devalorizării capitalului social în rândul tinerilor.

A fost, de asemenea, nevoie de construirea a 2 categorii de chestionare, câte unul pentru fiecare cercetare. Elaborarea acestora s-a realizat în urma studierii lucrărilor de specialitate și a altor cercetări efectuate în domeniu (Studiu național privind stadiul dezvoltării culturii calității la nivelul sistemului de învățământ preuniversitar, ARACIP, 2013; Barometrul calității educației din România, nr.4, anul școlar 2010-2011, ARACIP; Educația în România, Institutul Național de Statistică, 2014; Barometrul opiniei publice, aprilie 2014; Raportului centrului național, ciclul de testare 2008-2009, Programul Internațional OECD pentru evaluarea elevilor, OECD PISA, București, 2011; Rapoarte asupra stării sistemului național de învățământ, MECTS, 2009, 2010; Învățământul universitar din România. Dialog cu elevii,

studenți și profesori, Frunzaru Valeriu (coord.), 2013; Septimiu Chelcea, Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative, 2007 .a.).

În elaborarea chestionarelor, am optat pentru întrebările închise, cu scală de 5 posibilități (acord total, acord, nici acord, nici dezacord, dezacord, dezacord total; în foarte mare măsură, în mare măsură, nici în mare, nici în mică măsură, în foarte mică măsură; foarte mulțumit, mulțumit, oarecum mulțumit, nemulțumit, foarte nemulțumit ș.a.). Au existat și întrebări la care am considerat oportună introducerea variantei de răspuns „nu știu, nu răspund”. Unele întrebări au fost de tipul întrebare de răspuns, subiecții fiind rugați să aleagă din răspunsurile prestabilite; dintre acestea, în cadrul unora, am introdus o ultimă variantă la care aceștia erau rugați să menționeze alte aspecte dacă era cazul (întrebări deschise), pentru a aduce un plus de cunoaștere a particularităților domeniului cercetat. La majoritatea întrebărilor se solicita un singur răspuns, cu mici excepții la care respondenții erau atenționați de existența posibilității alegerii mai multor variante.

Procedura de eantionare a fost prin stratificare, iar eantionul s-a calculat cu o eroare de 5% și o probabilitate de 95%.

În cadrul primei cercetări „*Indicatori privind validarea rezultatelor conținuturilor educației formale*”, au fost elaborate 3 tipuri de chestionare: pentru elevi (clasele terminale: a VIII-a și a XII-a), pentru părinți (părinții elevilor chestionați, aflați în clasele terminale), pentru cadre didactice (învățământul gimnazial și liceal).

În ceea ce privește eantionarea în acest caz, s-a realizat respectând următoarele criterii:

➤ pentru învățământul gimnazial – populația vizată a trebuit să provină atât din coli gimnaziale, cât și din licee sau grupuri colare, situate atât în zone centrale ale orașelor, cât și în zone periferice sau semiperiferice;

➤ pentru învățământul liceal – s-a avut în vedere atât filiera teoretică, tehnologică, dar și vocațională; unități situate atât în zone centrale ale orașelor, cât și în zone periferice sau semiperiferice;

Criteriile privind mediul de rezidență și sexul au fost, de asemenea, luate în considerare.

În urma calculării, a rezultat un eantion format din 365 de elevi. Din totalul populației colare stabilite ca eantion, a rezultat un subeantion de 186 elevi de clasa a VIII-a (51%) și un subeantion de 179 elevi de clasa a XII-a (49%). Pentru a respecta caracteristicile

populației studiate, din eșantionul total, 49,6% au fost de sex feminin, 50,4% de sex masculin; 32,9% din mediul rural și 67,1% din mediul urban.

În cazul p rinților, resursele nu ne-au permis constituirea unui e antion care s fie proporțional cu cel al elevilor. Am putea spune c , în acest caz, am lucrat cu un lot al p rinților, stabilind ca num rul p rinților s fie egal cu e antionul stabilit pentru elevi (1 p rinte / 1 elev). A adar, au fost chestionați 365 de p rinți ai elevilor din clasele terminale.

E antionul calculat pentru cadrele didactice a fost format dintr-un total de 338 de persoane, alc tuit dintr-un sube antion de 165 cadre didactice (48,69%) în înv ț mântul gimnazial și un sube antion de 179 cadre didactice (51,30%) în înv ț mântul liceal. De asemenea, pentru a respecta caracteristicile populației vizate, din eșantionul total, 64,49% au fost de sex feminin, 35,50% de sex masculin; 32,9% din mediul rural și 63,90% din mediul urban.

Localit ile care au fost incluse în e antion au reprezentat în mod echitabil atât municipiul Târgu-Jiu, celelalte ora e ale jude ului Gorj, dar și comunele jude ului, atât din punctul de vedere al mediului de rezidenț , dar și geografic. Au fost incluse 19 unit ți colare din 12 localit ți.

În cadrul celei de-a doua cercet ri „Indicatori privind valorizarea/devalorizarea capitalului social”, am procedat la e antionarea prin stratificare, iar e antionul a fost calculat cu o eroare de 5% și o probabilitate de 95%.

În cazul acestei cercet ri, a fost elaborat un singur tip de chestionar adresat tinerilor.

Grupul înt l-au reprezentat tinerii de 18 ani și peste, cuprin și în sistemul de înv mânt la urm toarele niveluri : liceal (clasele a XII-a); postliceal; superior.

În ceea ce prive te e antionarea în acest caz, s-a realizat respectând urm toarele criterii:

➤ pentru înv mântul liceal – s-a avut în vedere atât filiera teoretic , tehnologic , dar și voca ional ; unit și situate atât în zone centrale ale ora elor, cât și în zone periferice sau semiperiferice;

➤ pentru înv ț mântul postliceal, elevii a trebuit s provin atât de la form de proprietate public , cât și privat

➤ pentru înv ț mântul superior, s-a luat, de asemenea, în considerare forma de proprietate public și privat .

Criteriile privind mediul de rezidenț și sexul au fost, de asemenea, luate în considerare.

În urma calculării, a rezultat un eșantion format din 371 de tineri. Din totalul populației școlare stabilit ca eșantion, a rezultat un subeșantion de 125 elevi de clasa a XII-a (51,06%), un subeșantion de 127 elevi postliceal (52,98%) și un subeșantion de 119 studenți (50,52%). Pentru a respecta caracteristicile populației studiate, din eșantionul total, 51,48% au fost de sex feminin, 48,51% de sex masculin; 5,39% din mediul rural și 95,41% din mediul urban, 88,94% au provenit din instituții publice și 11,05% din mediul privat.

Localitățile incluse în eșantion reprezintă în mod echitabil atât municipiul Târgu-Jiu, celelalte orașe ale județului Gorj, dar și comunele județului, atât din punctul de vedere al mediului de rezidență, dar și geografic. Au fost incluse 13 unități școlare din 6 localități.

Prima etapă a demersului științific a fost aceea a pretestării chestionarelor construite. În cadrul acestei etape, chestionarele au fost aplicate unui număr de 20 de elevi de clasa a VIII-a, aparținând unei școli gimnaziale din municipiul Târgu-Jiu și unui număr de 20 de studenți ai Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu. În urma pretestării, chestionarul a suferit unele modificări. Cu această ocazie, am identificat anumite întrebări din chestionar care nu erau foarte bine înțelese de elevi. Am procedat la introducerea unor explicații relevante la întrebările identificate ca fiind neînțelese.

De asemenea, am monitorizat și timpul necesar completării chestionarului. Au fost necesare 45 de minute pentru a finaliza sarcina.

Am optat pentru autoadministrarea colectivă a chestionarelor. Aadar, contactarea eșantionului s-a realizat personal, și nu prin intermediul unor operatori de teren. Acest lucru a îngreunat întreg procesul de cercetare pe de o parte, dar pe de altă parte, am putut oferi explicații suplimentare atunci când acestea au fost solicitate. Contactul cu respondenții s-a realizat nemijlocit, ceea ce mi-a permis o mai bună cunoaștere a întregului fenomen studiat, informația a fost colectată mai rapid, iar costurile au fost mai reduse. Autoadministrarea colectivă a cuprins între 16 și 25 de subiecți și s-a desfășurat pe parcursul unei ore de curs.

Cele 5 capitole sunt urmate de evidențierea **contribuțiilor proprii, limitelor studiului și direcțiilor de cercetare ulterioare, concluziilor și propunerilor.**

Teza de doctorat, „**Dezvoltare socială și educație**” se încheie prin prezentarea bibliografiei studiate în vederea elaborării lucrării, dar și prin încorporarea anexelor care au stat la baza interpretării aspectelor dezbătute în teză.

APRECIERI I CONCLUZII FINALE

Teza de doctorat se înscrie în aria de cercetare a unor procese și fenomene sociologice actuale și stringente, care privesc problemele complexe, de un specific aparte, pe care educația și dezvoltarea socială le implică.

Lucrarea este caracterizată printr-un nivel calitativ ridicat, determinat de rigoarea științific impusă de această cercetare, de literatura de specialitate consultată, de propunerile realizate, însoțite de argumentele de susținere a acestora, demonstrate în mod logic, de îmbinarea aspectelor teoretice, metodologice, cu cele practice.

Contribuții proprii asupra domeniului cercetat, sunt prezente pe tot parcursul lucrării de doctorat. Ele vizează nu numai clarificarea unor aspecte teoretice asupra problemelor abordate în lucrare, asupra unor noțiuni, teorii și concepte sociologice importante pentru elucidarea fenomenelor cercetate, dar și propuneri concrete care să servească factorilor educaționali.

Dintre contribuțiile proprii, cele mai importante sunt următoarele :

- prezentarea și analiza pertinentă a unor teorii sociologice asupra educației și dezvoltării sociale, caracterului și rolului educației în societate și în dezvoltarea socială, în mod special, precum și unele aprecieri privind problemele spațiului educațional și social care au creionat o imagine foarte clară a situației pe care o ocupă România în cadrul Uniunii Europene.

- interpretarea unor noțiuni și definiții ale conceptelor de educație și dezvoltare socială, probleme sociale, dezvoltare comunitară, dezvoltare umană, dezvoltare durabilă, capital social și educațional, criza educației și criza culturii, ideal social și ideal educațional azi;

- analiza cantitativă și calitativă a educației, bazată pe statistici educaționale naționale și locale;

- un studiu de caz privind evoluția calității educației în județul Gorj, post 1989;

- identificarea aspectelor care intră în componența conținuturilor educației formale și observarea validității acestora în condițiile evaluării aspectelor stabilite.

- stabilirea aspectelor care alcătuiesc sfera nivelului educației, colectarea datelor și analiza acestora din punct de vedere statistic, observarea evoluției nivelului educației.

- determinarea aspectelor care compun aria studii educației, colectarea datelor și analiza acestora din punct de vedere statistic, observarea evoluției studii educației

- observarea aspectelor care constituie sfera capitalului social; analiza acestuia din perspectiva valorizării / devalorizării sale în județul Gorj.

- creionarea unor propuneri concrete care să servească factorilor educaționali.

Principalele limitări care au survenit în realizarea tezei de doctorat se referă îndeosebi la resursele financiare și temporale insuficiente, dar mai ales la posibilitatea redusă de acces la toate informațiile planificate și lipsa de cooperare din partea anumitor instituții vizate. Aceste limitări sunt în strânsă legătură cu direcțiile de cercetare ulterioare pe care le-am întreprins.

Astfel, prezentul demers științific poate fi îmbunătățit și expus în mod amănunțit în viitor, iar propunerile noastre vizează :

➤ extinderea cercetării prin aplicarea succesivă a chestionarelor elaborate în studiul de caz, la un anumit interval de timp, pentru același eșantion probabilistic, în vederea realizării unei comparații a răspunsurilor și a identificării evoluției calității educației și a studii capitalului social;

➤ extinderea ariei geografice la nivel regional sau național, cu același scop, de a realiza comparații ale rezultatelor obținute;

➤ dezbateră pe larg a problemelor sociale pregnante ale societății contemporane, care sunt în relație de inter-cauzalitate cu domeniul nostru de interes, cel al educației, dar și continuarea cercetărilor cu privire la educație, determinarea împrejurărilor care au stat la baza studii educației și a capitalului social de astăzi și identificarea unor obiective pe termen mediu și lung;

➤ cercetarea avantajelor și dezavantajelor a anumitei internaționalizări a educației, referindu-ne atât la educația instituționalizată, cât și cea neinstituționalizată (informală, nonformală).

➤ realizarea unui *Ghid de bune practici în prevenirea insuccesului școlar* – care să surprindă bune practici cu privire la managementul și dezvoltarea profesională continuă a personalului, implicarea beneficiarilor, colaborarea cu agenții economici, servicii de sprijin pentru elevi, integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale și din grupuri dezavantajate,

evaluarea și monitorizarea rezultatelor învățării, baze de date, parteneriate internaționale, formarea profesională continuă, activitățile extracurriculare - parte integrantă a procesului instructiv-educativ.

Din concluziile lucrării se desprinde faptul că această acțiune socială – care este educația – reprezintă o „punte” între individ și societate, prin intermediul căreia influențele sunt biunivoce, existând o relație de mutualitate, un schimb permanent între educația individului și transformările din cadrul societății, în sensul că individul educat acționează asupra societății, dar, concomitent, transformările intrinseci ale acesteia îi pun amprenta în planul dezvoltării sociale. Lato sensu, educația în contextul societății globalizate, aflate într-o permanentă schimbare, are rolul de a transmite cunoștințe și informații calitative (nu cantitative), adaptate noilor cerințe, care se conduc la dezvoltarea continuă a indivizilor (individual sau comunitar).

Începând cu anul 1990, se creionează a-numitul fenomen de „demistificare” a colii, implicit, o scădere a încrederii populației în calitățile școlii ca prim factor al succesului în viață (prin utilizarea termenului *coal*, vom înțelege sistemul educațional). Are loc o evoluție regresivă, în ansamblu, a învățământului românesc din punctul de vedere al nivelului și al stării educației. Numeroasele transformări în cadrul sistemului educațional românesc, scăderea demografică, contextul crizei economico-sociale și-au pus amprenta asupra educației.

Date fiind toate aspectele constatate pe parcursul cercetării capitalului social: atingerea doar a nivelului *satisfactor* în ceea ce privește securitatea personală, calitatea și condițiile de conviețuire, măsura în care drepturile sunt respectate, posibilitatea de a obține un loc de muncă corespunzător intereselor și pregătirii, posibilitatea de a se afirma în viață, posibilitatea accesului la formele de învățământ dorite, gradul de încredere scăzut în autorități și instituții ale statului, manifestarea prudenței în relație cu majoritatea oamenilor, slaba relaționare cu alte persoane din afara familiei sau a cercului de prieteni apropiați, activitățile reduse de petrecere a timpului liber, considerarea unor aspecte precum statusul, banii, relațiile ca factori importanți pentru reușita în viață, atașamentul mai scăzut față de localitate/vecinătate, simboluri locale, obiceiuri, tradiții, lipsa unei respingeri puternice față de toate comportamentele ilegale, îndoielnice sau imorale, tinerii fiind dispuși să întreacă limitele morale și legale în anumite situații - în opinia noastră, putem vorbi despre **tendința de devalorizare a capitalului social**.

În ceea ce privește educația, multitudinea situațiilor sensibile descoperite în urma analizei statistice: majoritatea indicatorilor privind nivelul și starea educației au avut o evoluție regresivă în ultimii ani, dar și ca urmare a anchetei pe bază de chestionar: centrarea prea mult pe informație și prea puțin pe formarea de competențe; identificarea mai multor aspecte care pot aduce atingere calității în educație, utilizarea curriculumului la decizia colii drept plase de siguranță pentru normele didactice, mediocritatea ridicată în rândul elevilor, dezinteres pentru educație din partea elevilor, implicarea elevilor în foarte puține activități ca organizatori sau ca participanți, identificarea unor probleme precum nerealizarea temelor sau aglomerare informațională care afectează procesul de predare – învățare – evaluare, neconsultarea părinților în vederea alegerii opțiunilor, CD-urilor, lipsa unei colaborări foarte bune între coală și părinți, neacordarea atenției cuvenite pregătirii pentru coală – demonstrează ceea ce prin însuși titlul studiului de caz se sugerează : **educația a suferit un șoc din punctul de vedere al calității , în județul Gorj, după 1989**, neputând lua astfel în discuție validarea rezultatelor conținuturilor educației formate.

De remarcat este faptul că cele două aspecte analizate: educația și capitalul social – sunt în relație de interdependență . O calitate scăzută a educației a putut genera un capital social scăzut.

Tendința de devalorizare a capitalului social, alături de trendul involutiv al educației și având în vedere rolul pe care îl joacă educația în dezvoltarea umană și socială , reprezintă un semnal de alarmă pe care factorii educaționali nu-și permit să-l ignore.

Autoritățile trebuie să găsească pârghiile pentru ameliorarea stării societății, cu atât mai mult cu cât un capital devalorizat nu poate sta la baza dezvoltării niciunei societăți.

Propunerile noastre cu privire la îmbunătățirea calității educației vizează în principal aspectele care pot aduce atingere calității în educație, gradul de satisfacție față de coală și de climatul educațional din coală ; participarea la educație și rezultate școlare; modul în care coala sprijină și încurajează dezvoltarea personală a elevilor; calitatea activității personalului didactic; relevanța, calitatea și eficiența curriculum-ului în ansamblu; calitatea procesului de predare – evaluare, activitatea educativă colară și extra colară ; aspectele relaționale.

În vederea creșterii *capitalului social* în rândul tinerilor, propunerile noastre se referă , îndeosebi, la creșterea facilităților acordate tinerilor, desfășurarea unor campanii de

promovare, creșterea încrederii în instituții, accesul la cultură, sporirea atașamentului față de tradiții, obiceiuri.

Tendința de devalorizare a capitalului social, alături de trendul involutiv al educației – cunoscând rolul pe care îl joacă educația în dezvoltarea umană și socială, reprezintă un semnal de alarmă pe care factorii educaționali nu-și permit să-l ignore.

Autoritățile trebuie să găsească pârghiile pentru ameliorarea stării societății, cu atât mai mult cu cât un capital devalorizat și o scădere a calității educației nu pot sta la baza dezvoltării niciunei societăți. Luarea în considerare a propunerilor noastre ar putea fi premisa unei tendințe ascendente în educație și dezvoltare socială.

BIBLIOGRAFIE

C r i de specialitate:

Alua , I., *Sociologia comunit ilor*, Studia Universitaria Babe -Bolyai, Sociologia, XXV, nr.2, 1998;

B descu, Ilie, Radu, Nicolae, *De la comunitatea rural la comunitatea urban* , Bucure ti, Editura tiin ific i Enciclopedic , 1980;

Batâr, Dumitru, Sociologie. Probleme teoretice și analize ale investigațiilor de teren, editura Psihomedica Sibiu, 2003;

Buz rnescu, tefan, Sociologia conducerii, Editura de Vest, Timi oara, 2003;

Bleahu, Ana, *Dezvoltarea rural pe plan interna ional. Actori i tendin e*, în C t lin Zamfir, Laura Stoica (coord.), „O nou provocare: dezvoltarea social ”, Ia i, Polirom, 2006;

Briciu, C., Popescu, R., Vârdol, A., „*M surarea dezvolt rii sociale*” în C t lin Zamfir, Laura Stoica (coord.), „O nou provocare: dezvoltarea social ”, Ia i, Polirom, 2006;

Busch, Peter, Venkitachalam, Krishna, Richards, Debbie, *Generational Differences in Soft Knowledge Situations: Status, Need for Recognition, Workplace Commitment and Idealism*, Knowledge and Process Management, Volume 15, Number 1, pp. 45–58 (2008), Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com) DOI: 10.1002/kpm.298

Chelcea, Septimiu, *Metodologia cercet rii sociologice. Metode cantitative i calitative*, 2007;

Coleman, James S. – et al., *Equality of Educational Opportunity*, Washington DC, US Government Printing Office, 1966;

Cristea, Sorin, *Dic ionar de pedagogie*, Chi in u-Bucure ti, Grupul Editorial Litera, Editura Litera Interna ional, 2000;

Cuadra-Montiel, Hector, *Globalization – Education and Management Agendas*, InTech, Rijeka, Croa ia, 2012;

DEX – *Dic ionarul Explicativ al Limbii Române*, Academia Român , Institutul de Lingvistic „Iorgu-Iordan – Al. Rosseti”, Ed. a 2-a, rev. – Bucure ti: Univers Enciclopedic Gold, 2009;

D n cic , Daniela-Emanuela, Cercet ri privind impactul factorilor ce influențeaz durata omajului i probabilitatea (re)angaj rii în România, Academia Român , Institutul Național de Cercet ri Economice „Costin C. Kirișescu”, București, 2013;

Diaconu, Mihai, *Sociologia educa iei*, Editura ASE, Bucure ti, 2004;

Durkheim, Emil, *Educa ie i sociologie*, Bucure ti, Editura Didactic i Pedagogic , 1980;

Eurydice, *Date cheie în educa ie* 2009;

Fisichella, Domenico, *tiin a politic , Probleme, concepte, teorii*, Polirom, 2007;

Fukuyama, F., *Social Capital, Tanner Lecture on Human Values*, 1997;

Gal, Denizia, *Educa ia i mizele ei sociale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002;

Giddens, Anthony, *Sociologie*, Ed. Bic All, Bucuresti, 2000;

Gorun, Adrian, *Dezvoltare social i globalizare*, Academica Brâncu i, Târgu-Jiu, 2012;

Gorun, Adrian, *Educa ia încotro? Modele de administrare a sistemului educa ional*, Ed. Academica Brâncu i, Târgu-Jiu, 2010;

Gorun, Adrian, *O istorie recent a capitalului social. Marea Ruptur i noua matrice existen ial* , Editura Didactic i Pedagogic , Bucure ti, 2012;

Gorun, Adrian, *Sociologia rela iilor interna ionale. Tratat privind conceptele sociologice de baz , procesele i tendin ele în rela iile interna ionale*, Editura Didactic i Pedagogic , Bucure ti, 2010;

Gorun, Adrian, *Studiu sociologic asupra Legii 1/2011. Educa ia i comunitatea*, Editura Didactic i Pedagogic , Bucure ti, 2013;

Holman, Robert, „*Poverty – Explanation of Social Deprivation*”, Martin Robertson, London, 1978;

- Johnson, Allan G., *Dictionarul Blackwell de Sociologie: Ghid de utilizare a limbajului sociologic*, trad. lb. eng: S.G. Dragan, V. Russo, Humanitas, Bucuresti, 2007;
- Junga, Ioan, Elena Istrate, *Manual de pedagogie*, Ed. a 2-a rev., Bucuresti, ALL, 2008;
- Mihilescu, I., *Cauze ale declinului învântului rural*, în volumul Buletin științific, Seria: științe socio-umane, Anul al VI-lea, nr. 2 (10), Universitatea din Pitești, 2003;
- Nicola, Ioan, *Tratat de pedagogie colară*, Editura Didactică și Pedagogică, Bucuresti, 1996;
- Otovescu, Adrian, Frâncu, Maria Cristina, Motoi, Gabriela, Otovescu, Dumitru, *Criza Mondială*, Pro Universitaria, Bucuresti, 2011;
- Otovescu, Dumitru (coord.), *Tratat de sociologie generală*, Ed. Beladi, Craiova, 2010;
- Otovescu, Dumitru, *Sociologie generală*, Ed. a V-a, Beladi, Craiova, 2009;
- Păun, Emil, „*Coala - o abordare sociopedagogică*” – Ed. Polirom, Iași, 1999;
- Poenaru, Maria, *Politica socială și indicatori sociali*, Ed. All, Bucuresti, 1998;
- Pricina, Gabriel, Otovescu, Adrian, Croitoru, Constantin, Motoi, Gabriela, Panea, Nicole, Otovescu, Dumitru (coord.), *Principalele probleme sociale ale comunităților rurale din România*, Editura Beladi, Craiova 2010;
- Putnam, R. D., *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton, NJ, 1993;
- Stanciu, I. Gh. – „*Coala și doctrinele pedagogice în secolul XX*”, Ed. Polirom, Bucuresti, 1995;
- Stănculescu, Manuela, *Metoda normativă de estimare a școlii*, Dictionar de școlii, 1999, http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/dictionar/bog/bog_capum.htm;
- Stoica, Laura, *Creșterea accesului la educație al copiilor provenind din medii Defavorizate*, Direcția de acțiune pentru defavorizate, Calitatea Vieții, XVII, nr. 1–2, 2006;

Stoica, Laura, *Directii de acțiune pentru creșterea accesului la educație al copiilor provenind din medii defavorizate*, Calitatea Vieții, XVII, nr. 1-2, 2006;

Vlăsceanu, Lazar – „*Politica și dezvoltare. România încotro?*”, Editura TREI, 2001;

Vlăsceanu, Lazăr (coord.), *Coala la răsucire. Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu. Studiu de impact*, Ed. Polirom, Iași, 2002;

Voicu, Bogdan, *Capitalul uman*, Dicționar de școli, 1999, http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/dictionar/bog/bog_capum.htm;

Voicu, Malina, *Școli structurale*, Dicționar de școli, 1999, http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/dictionar/bog/bog_capum.htm (site-ul Institutului de Cercetare a Calității Vieții);

Zamfir, Cătălin, „*Dezvoltarea socială : câteva elemente teoretice*” în Cătălin Zamfir, Laura Stoica (coord.), „*O nouă provocare: dezvoltarea socială*”, Iași, Polirom, 2006;

Zamfir, Cătălin, Stoica, Laura (coord.), „*O nouă provocare: dezvoltarea socială*”, Iași, Polirom, 2006.

Zamfir, Cătălin, Vlăsceanu, Lazăr (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1998;

Documente oficiale:

Agenda 21, Earth Summit, 1992;

Banca Mondială, *World Development Report 2000-2001*;

Barometrul calității educației din România, nr.4, anul școlar 2010-2011, București, ARACIP;

Barometrul opiniei publice, aprilie 2014;

Educația în România, Institutul Național de Statistică, București, 2014;

Egalitatea oportunităților educaționale: concept și politică școlară în context românesc - masă rotundă organizată de CEDU 2000+ - Educația în comunitățile dezavantajate,

Bucure ti, 28 aprilie 2004; http://www.presidency.ro/static/ordine/Educatie_si_Cercetare_pentru_Societatea_Cunoasterii.pdf;

EU' Rural Development Regulation 1257/1999;

EUROSTAT, *Population and social conditions, Statistics in focus*, Autori: Méлина Antuofermo, Emilio DI Meglio, 9/2012, p.1;

Înv ț mântul universitar din România. Dialog cu elevi, studenți și profesori, Frunzaru Valeriu (coord.), 2013;

Programul Na ional de Reform 2011 – 2013, Guvernul României, Bucure ti, Aprilie 2011;

Rapoarte asupra st rii sistemului na ional de înv ț mânt, MECTS, 2009, 2010;

Raportul din anul 2001 al Comisiei Europene privind incluziunea social ;

Raportului centrului na ional, ciclul de testare 2008-2009, Programul Interna ional OECD pentru evaluarea elevilor, OECD PISA, Bucure ti, 2011;

Strategia „Educa ie i Cercetare pentru Societatea Cunoa terii” 2009-2015, asumat de Pre edin ia României;

Strategia 2020, *O strategie european pentru o cre tere inteligent , ecologic i favorabil incluziunii*, Comunicare a Comisiei Europene, Bruxelles, 03.03.2010;

Strategia Na ional în domeniul tineretului 2014-2020; Ministerul Tineretului i Sportului, aflat în dezbatere public , 12 august 2013, <http://www.mts.ro/documente/diverse/Strategie%20Dezbatere%20Publica.pdf>, accesat la data de 24.07.2014

Strategia pentru *dezvoltarea durabil* a Guvernului Marii Britanii, iulie 1999;

Studiu na ional privind stadiul dezvolt rii culturii calit ții la nivelul sistemului de înv ț mânt preuniversitar, ARACIP, Bucure ti, 2013;

The Millennium Development Goals Report 2012, United Nations, New York, 2012;

UNESCO Institute for Statistics, FactSheet, September 2011, No. 16;

Site-uri web:

http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/romania/index_en.htm;

http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_ro.htm;

<http://www.adevarul.es/stiri/actualitate/70-persoanele-analfabete-spania-sunt-femei>;

http://www.adevarul.ro/actualitate/social/Romania_este_frintasa_la_analfabetism_0_51594_8949.html;

<http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=406&idb>, accesat la data de 28.09.2013

http://www.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_8800/Educatia-permanenta-in-U.E..html (erban, Radu, *Educa ia permanenta in UE*, articol publicat în Tribuna economic);

http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/dictionar/bog/bog_capum.htm (site-ul Institutului de Cercetare a Calit ii Vie ii);

http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/dictionar/bog/bog_capum.htm;

<http://www.inpolitics.ro/-raport-ce-40-dintre-romani-sunt-semi-analfabeti-art64461.aspx>;

http://www.onuinfo.ro/onu_romania/calendar/;

http://www.onuinfo.ro/secretar_general/articole/734/;

http://www.presidency.ro/static/ordine/Educatie_si_Cercetare_pentru_Societatea_Cunoasteri_i.pdf;

<http://www.uis.unesco.org/FactSheets/Documents/FS16-2011-Literacy-EN.pdf> (UNESCO Institute for Statistics, FactSheet, September 2011, No. 16);

<http://www.uis.unesco.org/literacy/Pages/Literacy-adult-youth-2011.aspx> (Institutul pentru Statistic UNESCO);

http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/The_MDG_Report_2012.pdf;

<http://www.ziare.com/articole/analfabeti+lume+germania+austria>, 12 Septembrie.

Site-ul Institutului de Cercetare a Calit ii Vie ii :

www.unesco.org, <http://www.unesco.org/en/efa/mission/>;